

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ 8-9-Х КЛАСІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПРОФЕСІЇ

В.С.Люлька

Сучасна школа покликана навчати та виховувати підростаюче покоління з урахуванням докорінних соціально-економічних змін, що відбулися в Україні. Впровадження ринкових відносин та нових форм господарювання в агропромисловому комплексі, розвиток фермерства, створення сприятливих умов для розкриття творчого потенціалу сільського трудівника – далеко не повний перелік актуальних проблем, в успішному вирішенні яких значна роль належить сільській школі. Вони обумовлюють необхідність підвищення ефективності трудової підготовки учнів сільської школи, зокрема – формування в них спрямованості на професії сучасного сільськогосподарського виробництва. Це викликано об'єктивною потребою в підготовці працівників нової генерації, здатних не лише до ефективної праці в даній сфері матеріального виробництва, але й готових пристосуватися до динамічних умов ринкової економіки.

В сучасних умовах професійна діяльність у сільськогосподарському виробництві вимагає підготовки випускників середньої школи до оволодіння його основами, що повинно бути усвідомлено учнями на профорієнтаційному рівні та передбачає необхідність ознайомлення учнів з елементами основних професій необхідних для сучасного агропромислового комплексу, їх вимогами до людини, її знань, умінь, навичок і професійно важливих якостей. Це можуть бути знання, що формують образ дії, знання політехнічні (технологічні, технічні та ін.), а також ряд якостей, які містяться у професіограмах суміжних професій.

Сказане вище свідчить про те, що визначальним фактором формування змісту підготовки учнів до роботи у агропромисловому комплексі є його профорієнтаційна спрямованість. Цей фактор вказує на необхідність вивчення

можливостей учнів та удосконалення складу навчального матеріалу для трудової профільної підготовки учнів з метою їх професійного самовизначення.

Ще одним фактором формування змісту є його апробованість, що передбачає проведення не лише теоретичних та експериментальних досліджень, але й експертної оцінки змісту трудового навчання (спеціалістами, компетентними з питань трудової підготовки учнів до роботи в сучасному сільськогосподарському виробництві).

Згідно з дослідженнями вчених, що займались розробкою змісту трудової підготовки школярів, виникла необхідність визначення принципів та комплексних критеріїв відбору змісту трудового навчання. В.В.Краєвський, стверджував, що принципи "... вказують на загальний напрямок діяльності з формування змісту..., критерії ж регулюють процедуру конструювання, відбір навчального матеріалу, його послідовність".

На основі аналізу педагогічної літератури можна виділити такі принципи формування змісту трудової профільної підготовки старших підлітків з метою формування професійної спрямованості на певні професії:

- політехнічна, загальнотрудова та професійна спрямованість змісту трудового профільного навчання і його взаємообумовленість з практичною діяльністю у сільськогосподарському виробництві;
- взаємообумовленість змісту і процесу навчання.

На основі розроблених такими вченими, як Ю.К.Бабанський, В.І.Гусєв, В.М.Мадзігон, С.В.Осадчий, В.О.Поляков, П.І.Ставський, М.П.Тименко, Д.О.Тхоржевський, Н.О.Шевченко, критеріїв відбору та конструювання змісту трудової і професійної підготовки за різними профілями можна виділити комплексні критерії відбору змісту трудової профільної підготовки учнів 8-9 класів сільських шкіл до праці в агропромисловому комплексі:

1. Відповідність змісту трудового профільного навчання визначальним завданням у діяльності спеціалістів сучасного агропромислового комплексу;
2. Виховна і профорієнтаційна спрямованість змісту трудової підготовки, як в теорії, так і в практичній роботі;

3. Відповідність змісту політехнічному принципу у навчанні;
4. Творчий характер діяльності учнів в навчальному процесі;
5. Взаємообумовленість пізнавальної інформації та практичних робіт учнів;
6. Доступність та відповідність навчального матеріалу кількості навчальних годин;
7. Достатній рівень матеріально технічного забезпечення для реалізації змісту.

Названі критерії є визначальними при формуванні змісту трудової профільної підготовки учнів 8-9 класів до роботи в сільськогосподарському виробництві, формування у них відповідної професійної спрямованості. Починається формування змісту з відбору системи знань та умінь і завершується структуруванням в програмах та реалізацією у навчально-виховній діяльності.

Для формування професійної спрямованості учнів необхідна така організація навчально-трудова діяльності, яка б актуалізувала для старшокласника поглиблення протиріччя між вимогами професій, яким надається перевага, та індивідуальними особливостями старшокласника. З позицій можливостей педагогічного впливу на даний процес, особлива увага повинна приділятися пізнавальній та перетворюючій діяльності школярів.

Пізнавальна діяльність забезпечуватиме набуття додаткової інформації про професію (групу близьких професій), зокрема вимоги, які вона ставить до особистості. Нова професіографічна інформація, в свою чергу, стимулює ціннісно-орієнтаційну діяльність учня, розширює і поглиблює систему оцінок та уявлень про конкретну трудову діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва.

Інваріативна частина діючих базових навчальних планів сільської середньої загальноосвітньої школи передбачає вивчення курсу "Основи фермерської діяльності" у 8-9 класах. На сьогодні розроблено досить багато програм факультативних курсів, курсів за вибором, що передбачають ознайомлення учнів 8-9 класів із основами сучасного сільськогосподарського виробництва за рахунок годин, передбачених варіативною частиною базового

навчального плану. Існує ще один, “традиційний” шлях ознайомлення старших підлітків з особливостями професійної діяльності в названій галузі, а саме – трудове профільне навчання. Використання такої форми пропедевтичного вивчення основ праці в агропромисловому комплексі створює сприятливі умови для формування професійної спрямованості учнів 8-9 класів в процесі трудового навчання.

Впровадження в другій половині 80-х років трудового профільного навчання учнів 8-9 класів мало за мету підведення їх до свідомого вибору професії і передбачало ознайомлення протягом 2-х років із чотирма групами професій – одне навчальне півріччя на кожний профіль.

Практика шкільного життя і педагогічні дослідження показують визначальну роль школи в професійній орієнтації учнів, що забезпечує залучення їх до тих форм трудової діяльності, до якої вони найбільш готові і де максимально зможуть проявитись їх здібності та задатки. Непродумані, спонтанні форми залучення сільських школярів до праці, яка за змістом педагогічно недоцільна, приводить до того, що профорієнтація швидше перетворюється в профанацію, формальні заходи. І оскільки це справа державного значення, то усі зусилля школи повинні бути спрямовані на те, щоб здібності кожного учня були своєчасно виявлені, зафіксовані і розвинуті в праці з метою формування професійного самовизначення особистості, в тому числі її важливого підґрунтя – професійної спрямованості.

Трудове профільне навчання і профорієнтація тісно пов’язані між собою, адже існує єдина мета. Тому визначаючи зміст, форми і методи професійної орієнтації старшокласників, слід передбачити обов’язковість залучення учнів до конкретної трудової діяльності, що є характерною в певному регіоні чи місцевості. В даному випадку праця буде засобом формування професійної спрямованості, а в подальшому – активізації професійного самовизначення.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА:

Люлька Василь Степанович – старший викладач кафедри педагогіки, психології і методики трудового та професійного навчання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка.

Домашня адреса: 14000 м.Чернігів, вул. Дружби, б.5, т. 2-85-55